

FIATAL FELNŐTTEK MÚZEUMLÁTOGATÁSI ATTITŰDJE A SZEKSZÁRDI VÁRMEGYEHÁZA PÉLDÁJÁN

Máté Andrea

Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, andrea@kpvk.pte.hu

Absztrakt

A helytörténeti múzeumok, mint attrakciók fontos szerepet töltenek be egy adott település vagy térség múltjának megismertetésében, mind a helyi lakosság mind a turisták körében. A turisztikai trendek és a látogatók igényeinek változásával a múzeumoknak ki kellett lépniük a korábbi passzív értékmegőrző szerepköréből az interaktív élményközpontú ismeretátadás felé. Fontos, hogy a helytörténeti múzeumok látogatásának népszerűsítésében a turisztikai szakemberek mellett a pedagógusok (óvoda, közoktatás, felsőoktatás) is szerepet vállaljanak, és hogy a fiatalok az ifjúsági turizmus szervezett keretei között megismerjék a múzeumok élménygazdag, innovatív világát is.

Kulcsszavak: *múzeumlátogatás, célcsoport, élményszerű ismeretszerzés, Szekszárd*

Abstract

Local History Museums, as attractions, have a great role in introducing the history of a given settlement or region to the local people as well as to the tourists. With the changing trends in tourism and the changing needs of tourists the museums should leave their earlier, passive role of value preservation and should promote the interactive, experience oriented knowledge transfer. Besides tourism experts, teachers (from kindergarten through grammar school to high school) should also take a role in the popularization of local history museums and the youth should experience the rich and innovative world of museums within the frames of organized youth tourism.

Keywords: *visiting museums, target group, experience oriented learning, Szekszárd*

Bevezetés

A hazai turizmus fejlesztésben az elmúlt évtizedben elsősorban a tér- és tevékenység specifikus turisztikai termékek (pl.: tematikus utak, klaszter) fejlesztésére került sor, míg a csoport specifikus (pl.: ifjúsági turizmus) termékek fejlesztése csak közvetetten jelent meg.

Bár az ifjúság fizetőképes kereslete korlátozott, azonban fontos, hogy őket a jövő számára nyitott, érdeklődő turistákká neveljük. A fiatalok leginkább a rokonok, barátok, ismerősök meglátogatása, továbbá szórakozás, pihenés vagy sportolás céljából utaznak. Legkevesbé a kulturális programok, a vásárok vagy a városnézés motiválja őket. Így a köz- és felsőoktatásnak meghatározó szerepe van abban, hogy az ifjúságot szervezett keretek között (pl.: osztálykirándulás, múzeumi óra) a kulturális élmények széles tárházával ismertesse meg. A cél az, hogy „egy életre meghatározó” pozitív élményeket generáljanak, amely a későbbi érdeklődésüket is kedvezően befolyásolja, valamint az ismeretszerzésnek egy kötetlenebb és élménygazdagabb oldalát biztosítsák. (GONDA 2012, MESTER 2008, MICHALKÓ 2011)

A helytörténeti múzeumok, mint attrakciók fontos szerepet töltenek be egy adott település vagy térség múltjának megismertetésében, mind a helyi lakosság mind pedig a turisták körében. A turisztikai trendek és a látogatók igényeinek változásával a múzeumoknak ki kellett lépniük a korábbi passzív értékmegőrző szerepköréből az interaktív élményközpontú ismeretátadás irányába. Az ilyen típusú kultúra közvetítésben a múzeumpedagógiának és módszereink fontos szerepe van, mivel egyúttal le kell küzdeni a fiatalokban a korábban kialakult negatív tévhitet, és vissza kell csalogatni a látogatókat a múzeumokba. Ennek biztosítása érdekében a múzeumlátogatást, a múzeumi ismeretszerzést élménnyé szükséges átalakítani, a látogatók figyelmét pedig fel kell hívni a múzeumok izgalmas, játékos oldalára.

Jelenleg nem eléggé közismert, hogy számos múzeumban pozitív változás történt, sokkal élményközpontúbbak és látogatóbarátabbak, mint korábban. Ezért fontosnak tartom, hogy a helytörténeti múzeumok látogatásának népszerűsítésében a turisztikai szakemberek mellett a pedagógusok (óvoda, közoktatás, felsőoktatás) is szerepet vállaljanak.

A fentiek alátámasztása érdekében a bemutatott vizsgálatom célcsoportjának kifejezetten a fiatal felnőtteket választottam, akik a PTE KPVK pedagógus és turizmus-vendéglátás képzésein tanultak és a felvett kurzusuk keretében múzeumlátogatáson vettek részt. Álláspontom szerint a pedagógus hallgatóknak döntőszerepük lesz a jövő generációinak nevelése során, hogy a múzeumlátogatást megkedveltessék a gyerekekkel. Emellett a turizmus-vendéglátás hallgatók pedig csak akkor tudják hitelesen eladni egy adott térség kínálatát, ha maguk is átélik és személyesen megismerik az attrakcióit.

A vizsgálatom helyszínének a szekszárdi Vármegyeházát választottam, mivel az a közelmúltban került felújításra. Az ott tapasztalható korszerűsítés, az alkalmazott múzeumpedagógiai gyakorlat és az együttműködés az oktatási-nevelési intézményekkel jól adaptálható példa lehet más múzeumok, oktatási intézmények számára. A múzeum befogadóképessége csak kisebb csoportok megfigyelését teszi lehetővé, ezért a kutatás empirikus jellege meghatározó volt.

1. Múzeumok szerepe az élményszerű ismeretszerzésben

A múzeumok a kulturális turizmus változatos kínálatát biztosítják, és egyben a szükséglethierarchia legmagasabb (önmegvalósítás, tudni és megérteni valamint esztétikai) szintjeit elégítik ki. A turisztikai trendek változása is azt igazolja, hogy a látogatók igényei a szükségletpiramis magasabb szintjei felé mozdulnak el. Napjaink turizmusának trendjét az élményközpontúság, az élmények keresése jellemzi. A korábbi passzív részvétel helyett a látogatók aktivitásra, önmegvalósításra, személyes átélésre, interaktivitásra vágnak. (AUBERT (szerk.) 2012, CSIZMADIA et al. 2012)

A látogatók igényváltozásával összhangban a turizmushoz hasonlóan a múzeumoknál is szükségessé vált a szemléletváltás. A korábbi hagyományos feladataikat (gyűjtés, konzerválás, kiállítás) számos további funkcióval kell bővíteniük, hogy megfeleljenek napjaink kihívásainak. (KOLTAI 2011) Az értékmegőrző, védelmező, hagyományos ismeretátadó rendszertől az élménynyújtás, a kikapcsolódás, a felfedező, játszva tanulás világa felé kellene lépniük. A látogatók egyre szélesebb körben lennének inkább aktív résztvevők (kipróbálni, önállóan felfedezni, eljátszani, készíteni valamit), mint csupán passzív szemlélők a kiállításokon. Különösen a gyermekek igénylik az aktivitást, akik viszont a velük érkező felnőtteket is be tudják vonni a tevékenységekbe, játékokba. A tanulás hatékonysága is jelentősen növelhető, ha a látás és a hallás mellett más érzékszerveket és cselekedtetést is bevonhatunk a folyamatba. (MISZNE KORENCHY 2016, KOLTAI 2011)

Egyes szakmai vélemények szerint a helytörténeti múzeumoknak egyre meghatározóbb szerepe lehet a múzeumi kultúrák közvetítés megújításában. (KOLTAI 2011) Véleményem szerint erre jó példát adnak a szekszárdi Wosinsky Mór Múzeum és tagintézményei (Vármegyeháza, Babits Mihály Emlékház, Irodalom Háza). Az elmúlt tíz év pályázati fejlesztéseinek köszönhetően egyre inkább látogatóbarát múzeumokká váltak, a múzeumpedagógiai tevékenységeikre egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek. A programjaik sokrétűbbek és változatosabbak, és célcsoport specifikusabbak lettek. (ANDRÁSNE 2016) Ennek köszönhetően a látogatók jelentős részét a diák csoportok alkotják (pl.: az éves látogatások 50-70%-át).

2. A kutatási módszerek

2.1. A kutatás helyszíne: a Vármegyeháza

Szekszárdon számos olyan turisztikai és infrastrukturális fejlesztés történt az elmúlt hét évben pályázati forrásokból, amelyek már igen időszerűek voltak a versenyképesség javítása érdekében. A belváros rehabilitáció keretében valósult meg a Béla király tér és a Vármegyeháza korszerűsítése is. Pollack Mihály tervei alapján készült Vármegyeháza és környezetének felújítása 2010-2012 között zajlott le. Az eredeti tervek alapján korszerűbb kiállítások, kávézó, mobil színpad és információs pont is helyet kapott volna az épületben, azonban a létesítmény (önkormányzat és kormányhivatal közötti) tulajdonjogi vitája miatt csak 2013 augusztusában nyithatott meg ismét, és a tervezett funkciók közül a korszerű, interaktív múzeum és a mobil színpad valósult csak meg. Az információs pont a Garay Élménypince mellé került, a kávézó üzemeltetése pedig nem valósult meg. A rekonstrukció keretében viszont megújult és családbarátivá vált a Vármegyeháza oldalkertje. (MÁTÉ 2015, MÁTÉ – NAGY 2015) A kutatásom helyszínének éppen a friss fejlesztés és a kevésbé ismertség miatt választottam. (MÁTÉ 2013) A múzeum termeinek befogadó kapacitása csak kisebb csoportok látogatására alkalmas, a legideálisabb a 15-25 fő közötti létszám egyszerre.

A Vármegyeháza változatos kiállításokat kínál. (1. táblázat) A földszinten nyújtják a korszerűbb, interaktív bemutatást. A foglalkoztató a pedagógiai és kézműves foglalkozások színtere. A múzeumpedagógiai foglalkozások kiemelt célcsoportjai az óvodák, általános és középiskolák diákjai. A Szekszárdi Önkormányzat támogatásának köszönhetően a helyi nevelési-oktatási intézmények ingyenesen vehetnek részt a múzeumpedagógiai foglalkozásokon, amelyeket az önkormányzat megtérít az önkormányzati fenntartású múzeumok számára.

1. táblázat: Vármegyeháza kiállításai

Helyszín	Kiállítás	Megjegyzés
Földszint	Foglalkoztató	pedagógiai foglalkozások helyszíne, eszközfejlődés történeti kiállítás
	Tájak, települések, emberek kiállítás	19. századi tudástár és történelmi játszóház, ebben Liszt Ferenc, Garay János emlékeivel
	Szarkofág terem	római kori szarkofág, közelmúlt ásatási eredményei a Béla király téren Szekszárd középkori bencés apátsága múltja
Udvar	Romkert	az egykori középkori bencés apátság romjai
Emelet	Mattioni Eszter kiállítása	a festőművésznő „himeskövei”
	Esze Tamás emlékszoba	történész, irodalomtörténész hagyatéka
	Régi Vármegyeháza világa	a 19. századi vármegyei élet enteriőrjei

Forrás: Vármegyeháza honlapja⁷ alapján saját szerkesztés

Az emeleti kiállítások (1. táblázat) megőrizték a hagyományosabb jellegüket, azonban figyelemfelkeltő feladatokkal teszik érdekesebbé a régi Vármegyeháza világát. A Vármegyeháza belső udvarában található I. Béla király által alapított bencés apátság romja fölül pedig rendezvények idején mobil színpadot alakítanak ki.

2.2. A kutatási módszerek: kérdőíves felmérés és empirikus megfigyelés

A Múzeumok Éjszakája program kapcsán számos kérdésmerült fel a múzeumlátogatásokkal kapcsolatban. A fiatal felnőttek, az egyetem hallgatói szívesen járnak-e múzeumba? Tudnak-e a múzeumokban történet változásokról? Találkoztak-e már helytörténeti múzeumokban interaktív és élménygazdagság kiállításokkal? Élnek-e a lehetőséggel és kipróbálják-e az újdonságokat? Mernek-e „játszani”, játszva tanulni a múzeumban?

Ezek alapján az alábbi hipotéziseket állítottam fel, amelyek vizsgálatához összetett kutatási módszerre volt szükségem:

- Negatív sztereotípiák, előítéletek még erősen élnek a fiatal felnőttekben.
- A fiatalok érdeklődése felkelthető a korszerű, interaktív múzeumok iránt.
- A fiatalok szívesen játszanak és játékos feladatokba bevonhatóak.
- Jó példával a fiatalok véleménye pozitív irányba változtatható.
- A múzeum látogatást, az ismeretszerzést élménnyé lehet tenni.

⁷<http://wmmm.hu/varmegyehaz-kiallitasok/>

Célcsoportnak a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar pedagógus és turizmus-vendéglátás szakos hallgatóit választottam. A pedagógus hallgatóknak kiemelkedő szerepük lesz a jövő nemzedékének és potenciális turistáinak nevelésében, oktatásában. Óriási jelentőségű, hogy személyiségükből, tapasztalatikból és hozzáállásukból mit alkalmaznak a hivatásuk gyakorlása során. Sok múlik majd azon, mennyire lesznek képesek a gyerekeknek olyan múzeumlátogatást szervezni, amely pozitív élményt és egyben új ismereteket is ad. Emellett a turizmus-vendéglátás hallgatók gyakorlati képzése miatt is szükséges a helyi múzeumok látogatása. Lényeges, hogy ismerjék a helyi, regionális jelentőségű vonzerőket, a helyi múzeumok kínálatát, célközönségét, sőt próbálják is ki a szolgáltatásaikat. A turizmus-vendéglátás hallgatók egy desztinációt munkájuk során csak akkor tudnak hitelesen képviselni és bemutatni, ha annak kínálatát személyesen ismerik és kipróbálták.

A kutatás több egymásra épülő elemből állt össze, amelyet az 1. ábra mutat.

1. ábra: Az empirikus kutatás lépései

Forrás: saját szerkesztés

A hallgatókkal előzetesen egyeztettem a múzeumlátogatás tervét, amely kapcsolódott a kurzusuk tematikájához is. A konzultációsorán felmértem a múzeumba járási hajlandóságukat, hozzáállásukat.

A Vármegeháza látogatáshoz múzeumpedagógus (Szűcs Zsuzsanna) segítségét vettem igénybe, aki egyrészt bemutatta a múzeum szakmai, múzeumpedagógiai kínálatát, megismertette a múzeum értékeit, valamint játékos feladatokkal várta a hallgatókat. A látogatáshoz a hallgatók előzetesen annyi instrukciót kaptak, hogy mindent próbáljanak ki és játszanak!

A Vármegeháza látogatása után a hallgatók körében online kérdőíves felmérést végeztem a múzeumlátogatási szokásaikról valamint vizsgáltam a látogatói elégedettségüket. A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim volt. A statisztikai feldolgozás érdekében a kérdéstípusok többsége zárt (előre meghatározott válaszokat tartalmazó), valamint értékelési skálába (1-től 5-ig számmal) sorolt válaszokat tartalmazó kérdés volt. Az egyéni vélemények megismerése érdekében több esetben szükség volt nyitott kérdések alkalmazására is. A feldolgozás során az Excel adatbázis alapján összesítő, arányokat, értékátlagokat bemutató kör- és oszlopdiagramok készültek. A kérdőíves kutatás három témakört emelt ki:

- a múzeumba járási szokásokat (múzeumba járás gyakorisága, kedveltsége és ennek indoklása)
- a Vármegeháza múzeumi szolgáltatásainak értékelését (múzeum szolgáltatásainak, környezetének, személyzetének értékelése, tulajdonságainak minősítése)
- a múzeummal kapcsolatos összbenyomásokat (hogyan érezték magukat, visszamennének-e, kinek ajánlanák)

Kiemelt cél volt a múzeumlátogatás során a hallgatók hozzáállásának, viselkedésének, érdeklődésének, aktivitásának empirikus megfigyelése.

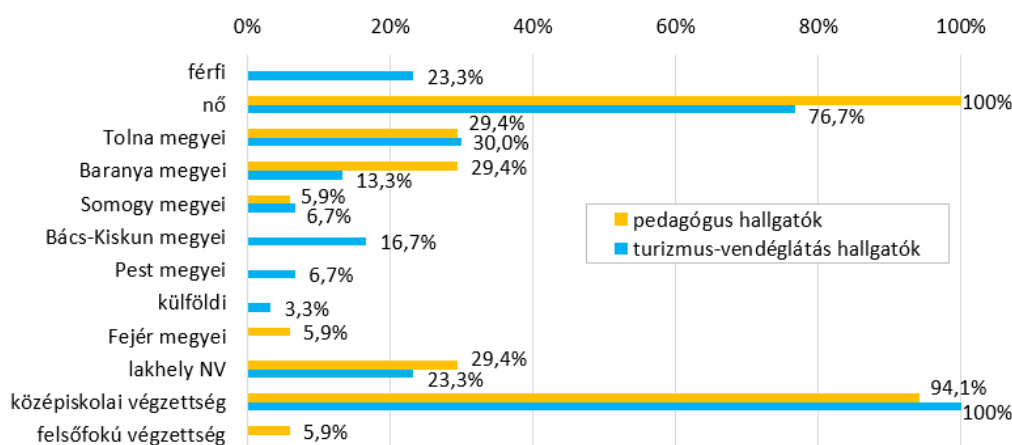
A múzeumlátogatás után a hallgatók személyesen is elmondhatták véleményüket, tapasztalataikat, illetve a megfigyelés során felmerült kérdések megvitatására is sor került.

A megfigyelések tapasztalatai, a múzeum látogatás előtti és utáni beszélgetések és a kérdőívvezés eredményei összevetésre kerültek, így egy komplex eredmény született a múzeumlátogatás élményeiről és hatásairól.

2.3.A kutatás mintavétele

A kutatás célcsoportja a fiatal felnőttek: a megkérdezett hallgatók a 18-29 év közötti korosztályból kerültek ki. A vizsgálatban 17 pedagógus és 30 turizmus-vendéglátás hallgató vett részt. A pedagógus hallgatók mind alapképzésre (BA/BSc) jártak, 70% nappalin tanító szakra és 30% levelezőn óvodapedagógus szakra. A turizmus-vendéglátás hallgatók kétharmada (63,3%) felsőoktatási szakképzésben (FOKSZ) vett részt, amely kétéves gyakorlatorientált képzés és egyharmada (26,7%) alapképzésre (BA/BSc) járt. (2. ábra)

2. ábra: A kutatás mintavétele

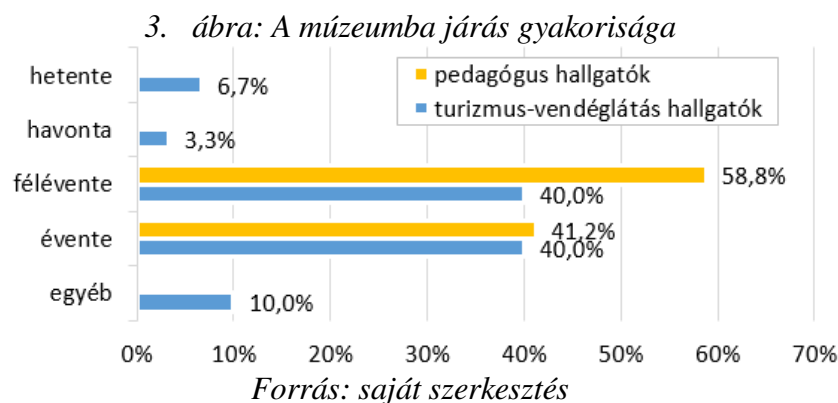
Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók többsége nő volt, amely a pedagógus hallgatók esetében 100%, míg a turizmus-vendéglátás hallgatók esetében 76,7% volt. Ez a jelenség a szakokon jelentkező erőteljes nőbőbbletből adódik. A hallgatók többségének középiskolai végzettsége volt (pedagógus hallgatók 94%, turizmus-vendéglátás hallgatók 100%), vagyis ők most az első felsőoktatási képzésen vesznek részt. A pedagógus hallgatók 6%-nak volt már valamilyen felsőfokú végzettsége, ez a levelezős hallgatók körében volt jellemző. A válaszadók harmada Tolna megyei, ötöde Baranya és tizede Bács-Kiskun megyei volt, amely jól tükrözi a kar vonzáskörzetét is. A pedagógus hallgatók legnagyobb arányban Tolna (29,4%), Baranya (29,4%), Somogy (5,9%) és Fejér (5,8%) megyéből érkeztek. A turizmus-vendéglátás hallgatók Tolna (30%), Bács-Kiskun (16,7%), Baranya (13,3%), Somogy (6,7%), Pest (6,7%) megyeiek voltak, illetve külföldi (3,3%). A hallgatók negyede nem válaszolt (NV) a lakhely kérdésére. (2. ábra)

3. A kutatás eredményei

3.1.A kérdőívezés eredményei

A válaszok alapján megállapítható, hogy a pedagógus hallgatók többsége félévente (58,8%) vagy évente (41,2%) jár múzeumba. A turizmus-vendéglátás hallgatók fele-fele arányban félévente (40%) vagy évente (40%) jár múzeumba. (3. ábra) (A turizmus-vendéglátás hallgatók 10%-a szerint hetente vagy havonta jár múzeumba, amely a humorérzékükről tanuskodik.)

A válaszadó pedagógus hallgatók 100%-a szívesen jár múzeumba, míg a turizmus-vendéglátás hallgatóknál ez az arány csak 83,3% volt, és 16,7%-uk nem szívesen jár múzeumba. Elmondásuk szerint azért járnak szívesen múzeumba, mert hasznosnak tartják, új és érdekes dolgokat ismerhetnek meg, mert érdekli őket a múlt, a történelem, a művészet, a régi tárgyi emlékek, és mert mindig lehet újat tanulni. (2. táblázat) A pedagógus hallgatók emellett kiemelték, hogy a múzeumlátogatás szórakoztató, jó kikapcsolódást jelent, valamint hivatásukhoz kötődően jól hasznosítható, általa hatékony tanulási, fejlesztési módszerekkel gazdagodnak. Azok, akik nem szívesen járnak múzeumba, válaszukat azzal indokolták, hogy nincs rá idejük, illetve nem köti le őket, ami elég sajnálatos hozzáállás, ráadásul ők nappalis turizmus-vendéglátás hallgatók voltak. (2. táblázat)

A pedagógus hallgatók több mint a fele (58,8%) hallott már a Vármegye házában lévő múzeumról, míg a turizmus-vendéglátás hallgatóknak csak a 43,3%-a. A pedagógus hallgatók harmada (29,5%) járt már korábban a múzeumban, míg a turizmus-vendéglátás hallgatóknak csak a 10%-a. Tehát a pedagógus hallgatók tájékozottabbak voltak a Vármegye házával kapcsolatban, mint a turizmus-vendéglátás hallgatók.

2. táblázat: Miért járnak szívesen múzeumba?

Pedagógus hallgatók	Turizmus-vendéglátás hallgatók
• hasznos, érdekes • érdekelnek a régi dolgok • sok új dolgot ismerhetnek meg • érdekel a múlt, új ismeretekkel gyarapodhatnak • szeretem bővíteni az ismereteimet • érdekel a művészet, a történelem, kíváncsi ember vagyok • jó kikapcsolódás • érdekesebb, maradandóbb, mint tanórán tanulni	• érdekes dolgokat tudhatunk meg • érdekelnek a hagyományok • sok új dolgot tudhatunk meg • szeretem a történelemhez kapcsolódó dolgokat • sok érdekes dolog van és mindig tanul az ember valami újat • szeretem a régi történetet • érdekelnek a múltbéli tárgyak

Forrás: saját szerkesztés

A kiállítások véleményezésénél a foglalkoztató, a „Tájak, települések, emberek” és a „Régi vármegyeháza világa” kapták a legjobb értékelést mindkét csoport esetében. A pedagógus hallgatók a foglalkoztatót értékelték a legkedvezőbben, hiszen szakmájukból adódóan rengeteg módszertani lehetőséget fedeztek fel benne. A turizmus-vendéglátás hallgatóknál viszont az interaktív kiállítás került az első helyre. A „Mattioni Eszter tárlata” és az „Esze Tamás Emlékszoba” kapta a legalacsonyabb értékeket, amely kiállítások anyaga a hagyományos bemutatásra épül. Összességében a korszerűbb, élménygazdagabb, interaktív kiállítások voltak a népszerűbbek. Ettől függetlenül a pedagógus hallgatók mindegyik kiállításról pozitívan nyilatkoztak (minden érték „4” feletti volt), mint a turizmus-vendéglátás hallgatók. (4. ábra)

4. ábra: A Vármegyeháza kiállításainak véleményezése. (Ahol az „1” az egyáltalán nem elégedett és az „5” a teljes mértékben elégedett kategóriát jelenti)

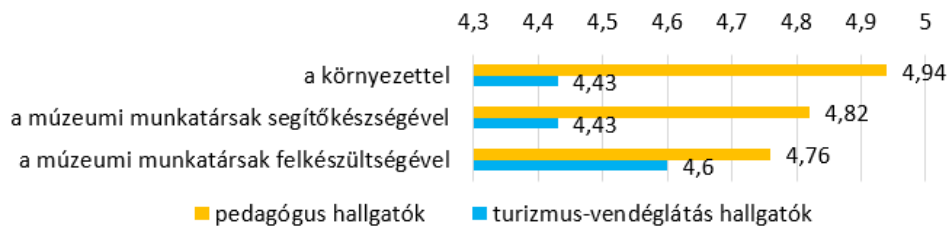

Forrás: saját szerkesztés

A múzeumi környezettel és személyzettel mindkét csoport nagyon elégedett volt, a pedagógus hallgatók ebben az esetben is kedvezőbben nyilatkoztak (minden érték „4,7” feletti volt), mint a turizmus-vendéglátás hallgatók. (5. ábra)

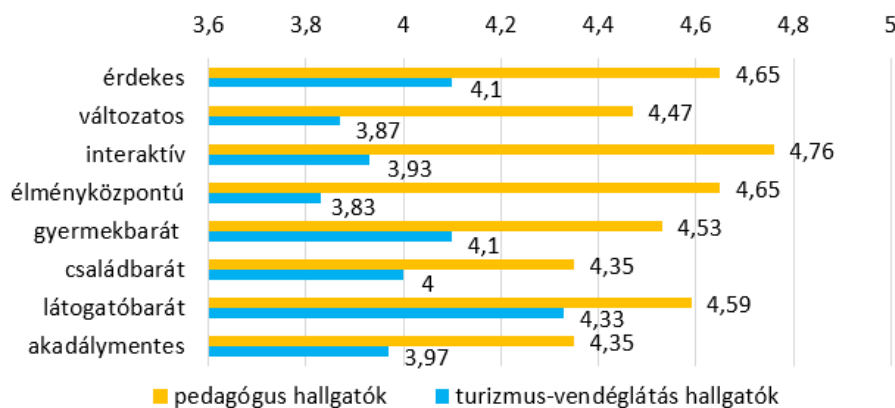
5. ábra: A múzeumi környezet és személyzet értékelése (Ahol az „1” az egyáltalán nem elégedett és az „5” a teljes mértékben elégedett kategóriát jelenti)

Forrás: saját szerkesztés

A pedagógus hallgatók a múzeumot interaktívnek, érdekesnek, élményközpontúnak, látogató- és gyermekbarátnak, változatosnak tartották. (6. ábra) A turizmus-vendéglátás hallgatók látogató-, gyermek-, családbarátnak és érdekesnek jellemezték, viszont kevésbé tartották interaktívnek, változatosnak és élményközpontúnak a Vármegyeházát mint a pedagógus hallgatók. A pedagógus hallgatók tehát ebben az esetben is sokkal kedvezőbben minősítették a múzeumot (minden érték „4,3-4,8” közötti), mint a turizmus-vendéglátás hallgatók (minden érték „3,8-4,3” közötti). (6. ábra)

6. ábra: Vármegyeháza múzeum tulajdonságainak értékelése (Ahol az „1” az egyáltalán nem jellemző és az „5” a teljes mértékben jellemző kategóriát jelenti)

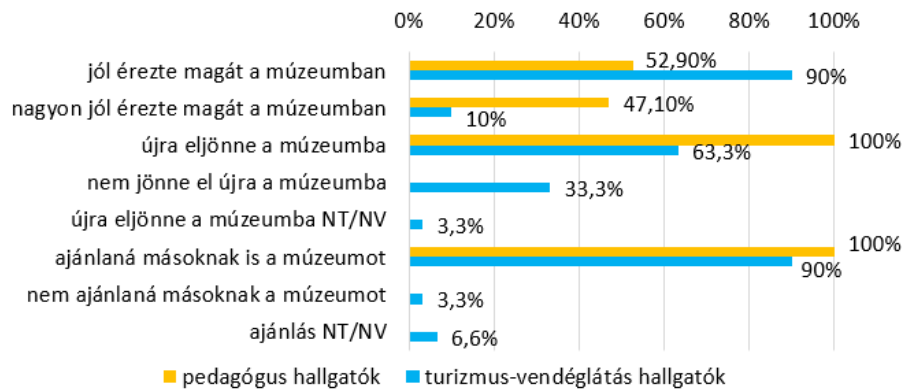

Forrás: saját szerkesztés

A kérdőívek szerint a hallgatók összességében jól érezték magukat a múzeumban, bár ebben az esetben is a pedagógus hallgatók mutattak nagyobb lelkesedést. (7. ábra) A pedagógus hallgatók mindegyike szívesen visszatérne a múzeumba, míg a turizmus-vendéglátás hallgatóknak csak a kétharmada (63,3%) nyilatkozott hasonlóan.

A turizmus szempontjából mindig fontos kérdés, hogy a meglátogatott attrakciót ajánlanák-e a vendégeknek. Minden pedagógus hallgató szívesen ajánlaná másoknak a múzeumot, viszont a turizmus-vendéglátás hallgatók között ez csak 90%-os arány volt. (7. ábra) A múzeum véleményezésénél azonban nem fogalmaztak meg kritikát, nem adtak választ arra, miért nem ajánlanák a múzeumot, és az utólagos beszélgetésnél sem adtak erre érdemi magyarázatot. (4. táblázat)

7. ábra: Az összbenyomás értékelése (NT/NV = nem tudja/nem válaszolt)

Forrás: saját szerkesztés

A pedagógus hallgatók szakmájukból adódóan szívesen ajánlanák a múzeumot óvodás, iskolás csoportoknak, pedagógusoknak, tanároknak, gyermekes családoknak. A turizmus-vendéglátás hallgatók viszont középiskolásoknak, hallgatótársaiknak, egyetemistáknak, történelmet kedvelőknek, Tolna megyeieknek, időseknek, turistáknak ajánlaná. Mindkét csoport ajánlaná saját családjának, barátainak, ismerőseinek, vagy általában családoknak és minden korosztálynak. (3. táblázat)

3. táblázat: Akiknek ajánlanák a múzeum látogatását

Pedagógus hallgatók	Turizmus-vendéglátás hallgatók
• óvodás csoportoknak • iskolás csoportoknak • pedagógusoknak • tanároknak • gyermekes családoknak • családnak • családoknak • barátoknak • ismerősöknek • mindenkinek, aki egy kis kikapcsolódásra vágyik • minden korosztálynak • mindenkinek	• középiskolásoknak • hallgatótársaimnak • egyetemistáknak • szüleimnek • családnak • családoknak • rokonoknak • barátoknak • ismerősöknek • időseknek • történelmet kedvelőknek • Tolna megyeieknek • turistáknak • mindenkinek

Forrás: saját szerkesztés

Az utolsó kérdésnél leírhatták a látogatók az általános véleményüket a múzeumról, azonban csak a hallgatók egyharmada élt ezzel a lehetőséggel. Mindkét csoport válaszadói csak pozitívan nyilatkoztak a múzeumról. A pedagógus hallgatók sokkal érzékletesebben fogalmazták meg a véleményüket, mint a turizmus-vendéglátás hallgatók. (4. táblázat) A látogatók véleménye releváns jelzés, hiszen ezek ismeretében lehet a programokon módosítani, érdeklődéshez, korcsoporthoz igazítani és a jövőbeli változtatásokat, fejlesztéseket tervezni.

4. táblázat: Vélemények a múzeumról

Pedagógus hallgatók	Turizmus-vendéglátás hallgatók
- Jónak tartom, hogy minden korosztály találhat magának érdekességet, szórakozást és új ismereteket. - Köszönjük a segítőkész bemutatást. - A múzeum érdekes, interaktív és jól felszerelt. A kipróbálható játékokat is jó ötletnek tartom. (pl.: mágnes táblás puzzle) - Tetszett, hogy plusz programokkal is várják a látogatókat. - Nagyon jól éreztük magunkat, sok érdekes információval gazdagodtunk.	- Színes, változatos. - Nagyon érdekes volt. - Nagyon tetszettek a festmények. - Szépen felújított. - Jó volt, tetszett.

Forrás: saját szerkesztés

3.2. A megfigyelések eredménye

A PTE KPVK pedagógus és turizmus-vendéglátás szakos hallgatóival történt előzetes beszélgetés alapján kiderült, hogy többségük ugyan hallott a Múzeumok Éjszakája programról, azonban csak alig 8-10%-uk vett részt ilyen rendezvényen. A múzeumlátogatás nem a kedvenc elfoglaltságuk, megközelítőleg a 20%-uk jár szívesen múzeumba. A múzeumokkal szembeni távolságtartást többnyire azzal magyarázták, hogy korábbi iskolai élményeik alapján a múzeumok többsége unalmas, teli poros vitrinnel, semmihez sem szabad hozzányúlni és csendben kell lenni. Tehát az előzetes beszélgetés és a kérdőív eredménye, mely szerint a többségük szívesen jár múzeumba éppen ellentétes eredményt hozott.

A múzeumlátogatás teljesen más reakciót váltott ki a két csoportból. A pedagógus hallgatók múzeumlátogatása óvatos, de kíváncsi távolságtartással indult, amely aztán egyre bátrabb, felszabadult játékba ment át. Szívesen és aktívan vettek részt a játékos feladatokban, könnyen együttműködtek a múzeumpedagógussal. Összességében érdeklődők voltak, mertek kérdezni. Felidéztek gyermekkoruk élményeit, bátran fedezték fel a lehetőségeket (pl.: beöltözés, mágnes puzzle). (5. táblázat)

A turizmus-vendéglátás hallgatók kezdeti távolságtartása mindvégig megmaradt, nem szívesen vettek részt játékos feladatokban, így fel is kellett hagyni ezzel a próbálkozással. A visszafogott, bizalmatlan légkör

nem oldódott fel a látogatás során. A múzeumpedagógussal egyre kevésbé kommunikáltak, passzívakká váltak. Az adottságok ellenére, többnyire csak rábeszélés után próbálták ki egy-egy lehetőséget. A visszafogottság és távolságtartás ellenére a kérdőívben nem jelent meg ilyen mértékű kedvezőtlen véleményezés. (5. táblázat)

5. táblázat: A megfigyelések tapasztalatai

Pedagógus hallgatók	Turizmus-vendéglátás hallgatók
• Kíváncsi • Együttműködők társakkal, vezetővel • Kommunikáltak • Szívesen játszik • Aktív • Érdeklődő • Hangos, vidám • Mertek nevetni, akár önmagukon is • Közös fotó „Háry Jánossal”	• Bizalmatlanság • Visszafogott • Távolságtartó • Minimális kommunikáció • Nem szívesen játszik • Passzív • Elutasító • Feszélyezett • Ø fotó, Ø szelfi

Forrás: saját szerkesztés

3.3. A kérdőíves eredmények és a tapasztalatok összevetése

Az előzetes beszélgetés, a múzeumlátogatás tapasztalatai és a kérdőívek eredményei számos kérdést vetettek fel. Miért reagált ennyire eltérően a két csoport? A kérdés megválaszolásához szükségem volt utólagos beszélgetésre és újabb információk gyűjtésére.

Az utólagos beszélgetés alapján pontosításra került a két vizsgált csoport korosztálya. A pedagógus hallgatók harmad és negyed évfolyamról kerültek ki, akik többnyire 22-25 éves korosztályhoz tartoztak. Jól összeszokott csapat, akik már évek óta ismerték egymást, így egymással szembeni megnyilvánulásaik nyitottabbak, oldottabbak voltak. A turizmus-vendéglátás hallgatók velük szemben az első évfolyamból kerültek ki, akik 18-19 éves generációból származtak. A csoportfejlődés elején jártak, akkor kezdték megismerni egymást, így egymás előtt is visszafogottabban viselkedtek, nem tudtak igazán felszabadultan bekapcsolódni a feladatokba.

A pedagógus szakmához nagyfokú empátia, nyitottság, játékoság, jó kommunikációs és kooperációs készség szükséges. Ezek érezhetően megvoltak bennük és megmutatkozott az együttműködési készségük is. Örültek a játszva tanulás lehetőségének. Már képesek voltak a hivatásuk szemszögéből is vizsgálni a látogatás által kínált lehetőségeket. A turizmus-vendéglátás szakmában a vendégekkel való kapcsolattartás során szintén szükség van empátiára, nyitottságra, jó kommunikációs készségre, de például az animátor tevékenység kapcsán játékoságra és kooperációs készségre is. Ezek a tulajdonságok az elsős évfolyamnál azonban még kiforratlanok voltak. Néhányan azzal magyarázták a távolságtartó magatartásukat, hogy őket felnőttekként kezeljék, és nem kívánnak „gyerekes” játékokban részt venni, hiszen ők közgazdászok lesznek. Azonban ha a jövő turisztikai szakemberi csak a közgazdasági haszonelvet látják a szakmájukban, és háttérbe szorul a hivatás emberi oldala, akkor a turisztikai termék egyik kulcseleme a vendégszeretet sérülni fog. Remélhetőleg ez a szemléletmód idővel változni fog.

A fentiek alapján kimondható, hogy a fiatal felnőtt korosztály (18-29 év) véleményét nem lehet teljes egészében egységesíteni. A fiatal korosztályon belüli generációs különbségek, a csoportfejlődés eltérő foka, a szakmabeli sajátosságok együttesen okozhatták a hozzáállás és véleménybeli különbséget.

Következtetések

Az empirikus vizsgált megmutatta, hogy a múzeumokkal kapcsolatos negatív sztereotípiák, még élnek a felsőoktatásba bekerült fiatal felnőttek körében, és ezek alapvetően a korábbi iskolai élményeikre épülnek.

Ha találkoznak jó példákkal, ha személyesen átélik a múzeumi fejlesztések élményközpontú újításait, akkor a fiatalok érdeklődése felkelhető a korszerű, interaktív múzeumok iránt.

A jó gyakorlatokkal a fiatalok véleménye pozitívan változtatható a múzeumokkal kapcsolatban. Ezek megismertetésében a felsőoktatásnak óriási szerepe és felelőssége van. Fontos, hogy a felsőoktatás támogassa a múzeumokban történt múzeumpedagógiai és interpretációs fejlesztéseket azzal, hogy a hallgatókhoz segítik eljuttatni ezt a fajta élmény- és ismeretszerzést. A válaszadók pozitív véleménye igazolja, hogy a múzeumlátogatás egyszerre lehet tanulás, élmény és szórakozás.

Az is kiderült, hogy a fiatal felnőtt korosztály nem egynemű célcsoport. Bár látszólag aktívak, nem mindenki vonható be játékos feladatokba. Igényeik nem azonosak, ezért előzetesen még jobban fel kell mérni, milyen a hozzáállásuk a drámapedagógiai, interaktív programokhoz, szükség esetén jobban fel kell készíteni őket a hagyományostól eltérő tevékenységekre, vagy az interpretáción is módosítani kell menet közben.

Az empirikus vizsgálat alapján a fiatal felnőtteket három szegmensbe csoportosítottam:

- Az „érdeklődő” fiatalok, akiknek alapvetően pozitív a hozzáállásuk a múzeumok világához.
- A „meggyőzhető” fiatalok, akik jó példák megismertetésével könnyen belátják milyen szakmai és személyes előnyei lehetnek a korszerű múzeumoknak, új ismereteiket pedig adaptálhatják a szakmai felkészülésükbe.
- A „távolságtartó” fiatalok jelentik a legnagyobb kihívást. Érdeklődésük felkeltéséhez további innovatív eszközre és interaktív módszerre lesz szükség. A „kütyük” és a virtuális világba beleszületett generációk esetén már gondolnunk kell az általuk használt eszközök (tablet, okos telefon, mobil applikációk, QR, AR kódok) alkalmazására is. (OROSZI – GONDA 2016)

A vizsgálat az ifjúsági és a kulturális turizmus sajátos területét érintette. A kutatás célja az volt, hogy kisebb hallgatói csoportok reakcióját vizsgálja a múzeumlátogatás során. A kutatás további folytatására több tényező miatt is szükség van, azért:

- hogy a felsőoktatásba érkező fiatal felnőttek múzeumlátogatási hozzáállást megismerjük
- hogy vizsgálhassuk mely tényezők befolyásolják jobban a korosztályon belüli hozzáállást és véleménybeli különbségeket vagy épp a hasonlóságokat (pl.: a generációk, a csoportfejlődés foka, a szakmabeli sajátosságok stb.)
- hogy oktatási, nevelési céllal a pedagógus és a turizmus-vendéglátás hallgatók olyan jó gyakorlatokat

ismerjenek meg, amelyeket a későbbi szakmai munkájukban hasznosítani tudnak

- hogy a hallgatók megismerjék és keressék a jól hasznosítható helyi értékeket, akár pedagógiai, akár turisztikai céllal
- hogy elgondolkodtatást generáljon, vagyis a hallgatók foglalkozzanak azzal, mitől lehet érdekes egy múzeum, és mivel lehet élménygazdagabbá tenni.

A fiatal felnőttek fogyasztási szokásai még befolyásolhatóak, ezért a felsőoktatásnak fontos szerepe van abban, hogy a közoktatásból beérkező fiataloknak milyen értékeket közvetít, mire hívja fel a figyelmet. Ez lehet a kulturált borfogyasztás, a helyi kultúra, szokások megismerése, vagy éppen helyi múzeumok felfedezése. (MÁTÉ et al. 2015)

A múzeumok modernizációja ma már alapvető követelmény, különben elveszítik vonzerejüket. Folytatni kell a múzeumok interaktív, látogatóbarát fejlesztését, azonban az is fontos, hogy a megvalósult korszerűsítések hosszútávon működő és üzemképesek legyenek, karbantartásukra odafigyeljenek. Az infrastruktúra fejlesztése mellett szükség van a korszerű múzeumpedagógia minél szélesebb körű alkalmazására, a kreatív programokra, hogy a múzeumok eddigi látogatóikat megtartsák, újakat szerezzenek, illetve a jövő generációival is megkedveltesék a világukat. A helyi kézművesség és a kreatív ipar bevonása innovatív ötleteket adhat a célcsoport specifikus programok kialakításához. A múzeumok kultúráközvetítő küldetésének támogatásában fontos feladata van a nevelési intézményeknek, a közoktatásnak, a felsőoktatásnak, a kulturális és kreatív iparnak, az ifjúsági és kulturális turizmus szereplőinek, valamint a térségi turisztikai szerveződéseknek. (GONDA – KERESNYEI 2015, KOLTAI 2011, MISZNÉ KORENCHY 2016)

Köszönetnyilvánítás

Ezúton is szeretném megköszönni a Wosinsky Mór Megyei Múzeumnak és múzeumpedagógusainak, Szűcs Zsuzsannának és Andrásné Marton Zsuzsának, hogy szakmai támogatást nyújtottak a munkámhoz és együttműködésükkel segítettek a kutatásomat.

Irodalomjegyzék

- ANDRÁSNÉ MARTON, ZS. (2016): A múzeum, mint az egész életen át tartó tanulás kultúráközvetítő bázisa. *Tudásmenedzsment* XVII:(1) különszám pp. 172-177.
- AUBERT, A. (szerk.) (2012): *Magyarország Idegenforgalma*. Szakkönyv és atlasz. Cartographia Kft. Budapest, 64 p.
- CSIZMADIA, L. – ERDŐS, M. – SZABÓ, G. (2012): *Borturizmus-marketing*. Magyar Borutak Kft. Budapest, pp. 15-34.
- GONDA, T. – KERESNYEI, J. (2015): A kulturális és kreatív ipar gazdasági jelentősége napjainkban. In: Gonda, T. (szerk.): *Kreatív ipari innováció menedzser képzés: elektronikus tananyag*. Szekszárd: PTE Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, pp. 34-50.

- GONDA, T. (2012): A kulturális turisztikai klaszter fejlesztési lehetőségei a Dél-Dunántúlon. In: Berghauer, S. – Dnistrâns'kij, M. – Fodor, Gy. – Gönczy, S. – Izsák, T. – Molnár, J. – Molnár, D. I. (szerk.): *Társadalomföldrajzi kihívások a XXI. század Kelet-Közép-Európájában*. Beregszász: PoliPrint; II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, pp. 178-185.
- KOLTAI, ZS. (2011): *A múzeumi kultúraközvetítés változó világa*. Iskolakultúra-könyvek 41. Gondolat Kiadó, Veszprém, 146 p.
- MÁTÉ, A. – NAGY, E. (2015): A turizmusfejlesztés szerepe és hatása a versenyképességre, a település imázsra és az arculatra. *Településföldrajzi Tanulmányok* 4:(2) pp. 94-107.
- MÁTÉ, A. – SZABÓ, G. – GONDA, T. – OROSZI, V. (2015): Borfogyasztási és borvásárlási trendek alakulása. In: N. Horváth, B. (szerk.): *Tolna megye egyik húzóágazatának jövője: szőlészeti - borászati trendkutatás*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, pp. 128-165.
- MÁTÉ, A. (2013): A bor, a turizmus és a városmarketing kapcsolatának néhány szempontja Szekszárd város példáján az ezredfordulótól 2010-ig. *NFA FÜZETEK* 2:(2) pp. 91-100.
- MÁTÉ, A. (2015): Kreativitás és innováció, avagy a bor és turizmus szerepe Szekszárd város megítélésében. In: Michalkó, G. – Rátz, T. (szerk.): *Kreativitás és innováció a turizmusban*. Turizmus Akadémia 7. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola, pp. 104-121.
- MESTER, T. (2008): Ifjúsági turizmus Magyarországon – I. rész. *Turizmus Bulletin* XII:(2) pp. 2-13.
- MICHALKÓ, G. (2011): A turisztikai termék. In: Michalkó, G. (szerk.): *Turisztikai terméktervezés és fejlesztés = Design and development of touristic products*. Pécs: PTE TTK Földrajzi Intézet; PTE IGYK Gazdaságtudományi és Turisztikai Intézet, <http://www.eturizmus.pte.hu/szakmai-anyagok/Turisztikai%20term%C3%A9ktervez%C3%A9s%20%C3%A9s%20fejleszt%C3%A9s/book.html> (letöltve: 2016.05.27.)
- MISZNÉ KORENCHY, A. (2016): Fialat felnőttek a múzeumban. *Tudásmenedzsment* XVII:(1) különszám pp. 49-55.
- OROSZI, V. GY. – GONDA, T. (2016): Az innováció értelmezése és gyakorlata a turizmusban. *Területfejlesztés és Innováció* 10:(1) pp. 3-19.
- Vármegyeháza Szekszárd <http://wmmm.hu/varmegyehaz-kiallitasok/> (letöltve: 2015.09.12.)